

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

ARCHIV OBCE NEBŘEZINY
1890 - 1945 (1951)

INVENTÁŘ

Číslo listu JAF: 121
Evidenční číslo pomůcky: 147
Karel ROM
Plasy 1995

Obsah:

I. Vývoj původce fondu	3
II. Vývoj a dějiny fondu	5
III. Archivní charakteristika fondu	6
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	7
V. Záznam o uspořádání fondu a vyhotovení pomůcky	8
VI. Inventární seznam	9
VII. Základní údaje o fondu a pomůcce k němu	11

I. Vývoj původce fondu

Nebřeziny leží v údolí řeky Střely v nevelké kotlině, kde se do řeky vlévají potoky Babinský a Kaznějovský, v nadmořské výšce 318 m.

Ves bývala původně zeměpanským majetkem. Roku 1146 byla Vladislavem II. věnována plaskému klášteru, který ve 13. století založil pode vsí poplužní dvůr, zničený za husitských válek. Opat Gotfrýd vysadil roku 1412 ves právem zákupním. V roce 1558 bylo v Nebřezinech 5 osedlých. Za třicetileté války byla ves zničena - roku 1623 zde byli 3 a roku 1655 pouze 2 osedlí. Tereziánský katastr uvádí 7 hospodářů.

Přes Nebřeziny vedla odedávna důležitá zemská stezka, spojující Plzeň s Rakovníkem a Žateckem. Klášter zde udržoval most přes řeku Střelu (odtud německý název obce „Bruck“). Císař Rudolf II. povolil roku 1602 klášteru stavbu nového mostu a vybírání cla.

Nejvýznamnější stavbou je dům čp. 1, který si vybudoval stavitel Ondřej Kondel poté, co jako odměnu za řízení mnoha klášterních staveb byl roku 1721 propuštěn z poddanské závislosti vůči klášteru a byl mu darován pozemek a dříví na stavbu a nějaké polnosti. Po jeho odchodu do Plzně ve 40. letech 18. století zůstal dům majetkem kláštera. Od roku 1786 (rok po zrušení kláštera) dožíval v tomto domě penzionovaný poslední plaský opat Celestin Werner. Později - roku 1839 - zde vznikla malá továrna na parkety (zanikla v 70. letech minulého století), která zaměstnávala asi 30 dělníků.

V roce 1785 byl plaský klášter zrušen. Majetek přešel do správy náboženského fondu a v roce 1826 koupil panství kníže Metternich. Po zrušení patrimoniální správy byla v roce 1850 zvolena obecní samospráva a prvním starostou se stal Václav Nový. V obci tehdy žilo 321 obyvatel. Přiškolena byla k Plasům a po zřízení tamní místní školní rady zde měly Nebřeziny svého zástupce. Duchovní správu vykonávaly dva farní úřady - pro občany žijící v části vzniklé v 18. století na levém břehu řeky farní úřad v Plasích, pro starou část obce na pravém břehu odedávna farní úřad v Oboře. V roce 1925 byla i tato část přiřazena k Plasům.

Rozvoj obce v polovině minulého století nepříznivě ovlivnila výstavba státní silnice Plzeň - Žatec, která znamenala odklonění frekventované trasy z Plzně do Rakovníka přes Nebřeziny, Oboru a Kralovice mimo obec - přes Rybnici a Plasy. Nově zřízená komunikace - v 80. letech postavená 16 km dlouhá okresní silnice Plasy - Nebřeziny - Obora - Dobříč - Kaceřov - měla oproti předchozí již jen lokální význam a na rozvoj obce neměla podstatný vliv.

Řada obyvatel byla zaměstnána v kaznějovských dolech J. D. Starcka i jeho rozrůstající se chemické továrně a vedle zemědělců bylo dělnické obyvatelstvo v obci vždy početně zastoupeno. Uzavírání kaznějovských uhelných dolů tak mělo za následek i značný úbytek počtu obyvatel Nebřezin od 80. let, neboť horníci odcházeli za prací jinde. Sociální struktura obyvatel obce se projevila na jejím vzhledu - selské statky byly v menšině oproti domkům dělníků a chalupníků, z nichž mnohé byly opravdu skrovné. Ovlivnila ovšem i strukturu živnostenských podniků. Mimo kováře, koláře a mlynáře, na vesnici tradičních a pro hospodářství nezbytných řemesel, byly oproti obcím vysloveně zemědělským početněji zastoupeny živnosti obchodní - v Nebřezinech byla před první světovou válkou dvě hokynářství, dva řezníci, smíšený obchod a dva větší hostince. Jeden z nich (u Plechatých) byl bývalým hostincem klášterním, zřízeným zde v dobách formanské slávy a sloužící i jako poštovní sběrna.

Obec byla těžce poškozena při velké povodni v roce 1872. Mimo značných hmotných škod zde zahynulo asi 40 osob. Povodeň změnila koryto řeky v katastru obce, což si vyžádalo úpravy, prováděné v letech 1907 a 1909 nákladem plaského velkostatku.

Do první světové války narukovalo z Nebřezin 64 mužů, 18 z nich padlo. Na jejich památku byl v obci 8. května 1921 odhalen památník.

Ve volbách 15. června 1919 zvítězili v Nebřezinech sociální demokraté - konkurenční kandidátka „všeobčanská“ byla stažena ještě před volbami. Novým starostou se stal Karel Píša. V prosinci téhož roku byly ustaveny komise finanční a chudinská. Obec se potýkala se značnými finančními problémy. V letech 1922 - 1923 byl postaven obecní chudinský dům, čímž se zadlužení obce ještě zvýšilo. Neutěšenou situaci se obec snažila řešit vysokými obecními přírážkami k přímým daním a

obecními dárkami, ale finanční problémy přetrvávaly prakticky po celé období první republiky.

V roce 1927 působily v obci místní organizace strany sociálně demokratické, dále domkářské sdružení, místní osvětová komise, kroužek bezvěrců a již před rokem 1914 založené spolky - sbor dobrovolných hasičů (1910), ochotnický spolek „Rozkvět“ (1912) a DTJ. Žádné písemnosti z činnosti těchto spolků se nedochovaly.

V období hospodářské krize obec organizovala drobné nouzové práce - především opravy obecních cest. Nezaměstnané dělnictvo našlo práci i na výstavbě nového železobetonového mostu přes řeku, kterou se podařilo přesunout z původně plánovaného roku 1935 již na rok 1932. Most projektovala firma Müller - Kapsa Praha, stavěla firma Štěrbá Beroun, náklady činily 600 tisíc Kč.

Neutěšená finanční situace je i důvodem, proč obec na počátku 30. let nesouhlasila s výstavbou nové školy v Plasích. Teprve roku 1934 se rozhoduje obecní zastupitelstvo řešit tento problém zápůjčkou 70.000 Kč u Okresní hospodářské záložny v Kralovicích. Nedostatek peněz brzdil i od roku 1936 připravovanou elektrifikaci obce, k níž došlo až v roce 1939.

Koncem r. 1938 zemřel starosta Josef Kovářík. Zastupoval ho první radní Jan Nový. Ve volbách nového starosty v dubnu roku 1939 nezískal nikdo potřebný počet hlasů. Protože navíc zemřel další člen zastupitelstva a dva na svoji funkci rezignovali, nebylo obecní zastupitelstvo schopno plnit svoji funkci. Krizi se nepodařilo vyřešit a zemský úřad nařídil 16. května 1939 rozpuštění zastupitelstva a vedením obce pověřil jako vládního komisaře Josefa Volfa, truhláře z Nebřezin. Nové obecní zastupitelstvo již nebylo zvoleno a Volf vykonával svoji funkci až do května 1945, kdy se stal prvním předsedou MNV v Nebřezinech.

Významnými nebřezinskými rodáky jsou známý český sochař Václav Levý (1820-1870) a úspěšný podnikatel v českém stavitelství Ing. Antonín Müller (1852-1927).

Starostové obce 1850-1938

1. Václav NOVÝ	1850 - 1853
2. František MAJER	1853 - 1856
3. František NOVÝ	1856 - 1861?
4. František MÜLLER	?1861 - 1866
5. Antonín KOŽÍŠEK	1866 - 1873
6. Jan NOVÝ	1873 - 1882
7. František MÜLLER	1882 - 1888
8. Jan VODÁK	1888 - 1892
9. František HOLOTA	1892 - 1899
10. Václav NOVÝ	1899 - 1907
11. Vojtěch PÍŠA	1907 - 1910
12. Václav NOVÝ	1910 - 1913
13. Ladislav VÝŠKA	1913 - 1919
14. Karel PÍŠA	1919 - 1924
15. Josef KOVÁŘÍK	1924 - 1938

II. Vývoj a dějiny fondu

Fond archiv obce Nebřeziny je tvořen písemným materiálem obecního úřadu Nebřeziny.

První informaci o spisové agendě obecního úřadu v Nebřezinech nalézáme v roce 1892, kdy se stal starostou obce František Holota. Podle zápisu v pamětní knize obce zavedl „správné vedení knih obecních“, a sice po vzoru obecního úřadu v Plasích. Prokazatelně byla toho roku založena právě obecní pamětní kniha. Jiné knihy z té doby se nedochovaly, takže zkvalitnění jejich vedení, resp. úroveň obecní agendy vůbec a její strukturu, nemůžeme posoudit.

Další informaci nalézáme v zápise ze schůze obecního zastupitelstva ze 14. prosince 1919 v souvislosti s předáním funkce starosty obce. Odstupující starosta předal mimo blíže nespecifikovaného spisového materiálu tyto knihy: knihu protokolární*), jednací protokol, pokladní deník, knihu přírážkovou, knihu účetní chudinského ústavu*), památní knihu obce*), pachtovní knihu*), knihu o vydávání domovských listů*), knihu kontribučenského fondu*), hlavní knihu*), knihu obecních příslušníků, 2 přihlašovací knihy dovolenců vojenských, trestní knihu, domobraneckou knihu, rejstřík o dávkách ze zábav, knihu katastru obce a mobilizační knihu (označené knihy se dochovaly).

Spisový materiál byl na obecním úřadě ukládán v jediné řadě dle jednacích čísel běžného roku.

V říjnu 1953 provedl na MNV Nebřeziny první odbornou prohlídku spisů okresní archivní referent Jar. Vavřík. V protokolu o této prohlídce se konstatuje, že větší část spisového materiálu byla napěchována v pytlích a připravena do sběru a nemohlo být proto provedeno řádné skartační řízení. Je uveden seznam spisového materiálu, vybraného pro archiv. Podstatná část se skutečně dochovala, část ovšem chybí (trestní záležitosti, policejní záležitosti, zábavní a kulturní podniky, agenda DTJ). Druhou skartaci provedl Jar. Vavřík v roce 1957. Dle protokolu byly prohlédnuty spisy v roce 1953 nepřístupné a spisy z 50. let a opět část vybrána pro archiv. Prvá část byla zřejmě převezena do archivu po provedení skartačního řízení v roce 1953. Není ovšem jasné, zda byly převzaty všechny písemnosti v protokolu uvedené a v jakém množství. Druhá část - neuspořádaný materiál obecního úřadu a MNV nasypáný do pytlů – byl předán archivu v roce 1988. Z něho bylo vyčleněno cca 0,5 bm písemností obecního úřadu.

III. Archivní charakteristika fondu

Písemnosti byly rozděleny na I. knihy, II. spisy a III. účetní materiál. Vzhledem k malému počtu knih nebyla tato skupina dále dělena. Dochoval se jen zlomek původní registratury, který byl nově přemanimulován podle věcných hledisek tak, aby byla umožněna základní orientace při užití nekomplikovaného schématu. Uvnitř inventárních jednotek je potom materiál řazen chronologicky. V poměrně uceleném stavu se dochovaly pouze písemnosti týkající se věcí stavebních z let 1897 - 1949, které byly uspořádány dle popisných čísel.

Fond obsahuje archiválie I., II. a III. kategorie.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Pro nejstarší období fungování obecní samosprávy ve fondu postrádáme přímé doklady. Jediným pramenem jsou retrospektivní záznamy v dobře vedené pamětní knize obce, založené v roce 1892. Následující autentické zápisy v této kronice zůstávají pak jediným zdrojem informací až do roku 1912, poté již můžeme čerpat ze zápisů z jednání obecní rady a zastupitelstva, které jsou zachovány pro celé zbývající období. Od roku 1910 jsou dochovány v ucelené podobě i účetní materiály. I přes torzovitý charakter spisového materiálu poskytuje fond cenné informace zejména o stavebním vývoji obce, záležitostech finančních a sociálních, a to pro období po I. světové válce poměrně ucelené.

V. Záznam o uspořádání fondu a vyhotovení pomůcky

Fond uspořádal a inventář vyhotovil Karel Rom ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích v r. 1995.

VI. Inventární seznam

Inv. č.	O b s a h	Čas. rozsah	č. knihy/ kart.
I. KNIHY			
1	Zápisy ze schůzí rady a zastupitelstva <i>Viz též: Zápisy ze schůzí rady a zastupitelstva (Fond MNV Nebřeziny, inv. č. 1)</i>	1912-1936 1936-1959	K 1
2	Zápisy ze schůzí sociální komise	1934-1937	K 2
3	Kniha zápisů o úmrtích	1895-1950	K 3
4	Seznam vydaných domovských listů	1912-1948	K 4
5	Matrika domovských příslušníků	1940-1948	K 5
6	Pamětní kniha obce	1892-1946	K 6
7	Parcelní protokol	1929	K 7
II. SPISOVÝ MATERIÁL			
a) registraturní pomůcky			
8	Jednací protokol	1931-1938	K 8
9	Jednací protokol	1938-1941	K 9
10	Jednací protokol	1941-1951	K 10
b) spisy			
11	Majetkové záležitosti obce	1890-1937	1
12	Likvidace škod způsobených povodní	1897	1
13	Školní platy, příspěvky na stavbu školy v Plasích	1897-1936	1
14	Sociální podpory, nouzová akce, státní stravovací akce	1897-1935	1
15	Stavba nového mostu	1927-1939	1
16	Stavební řízení a dokumentace - čp. 1-78	1897-1949	2
	čp. 81-109 a bez čp.	1897-1949	3
III. ÚČETNÍ MATERIÁL			
17	Hlavní kniha	1910-1933	K 11
18	Hlavní kniha	1934-1936	K 12
19	Hlavní kniha	1937	K 13
20	Hlavní kniha	1938	K 14
21	Hlavní kniha	1939-1940	K 15
22	Hlavní kniha	1941	K 16
23	Hlavní kniha	1942-1944	K 17
24	Hlavní kniha	1945	K 18
25	Pokladní deník	1934-1939	K 19

Inv. č.	O b s a h	Čas. rozsah	č. knihy/ kart.
26	Pokladní deník	1940	K 20
27	Pokladní deník	1941	K 21
28	Pokladní deník	1942	K 22
29	Pokladní deník	1943-1945	K 23
30	Kontribučenský fond	1893-1913	K 24
31	Kniha příjmů a vydání chudinského fondu	1908-1939	K 25
32	Kniha příjmů z pachtovného za obecní pozemky, z obecních míst, z obecních lesů	1914-1951	K 26
33	Rozpočet obce	1923	4
34	Rozpočet obce	1939	4
35	Likvidační strazza	1935	4
36	Účetní uzávěrka	1931	4
37	Účetní uzávěrka	1935	4
38	Účetní uzávěrka	1938	4
39	Účetní uzávěrka	1939	4
40	Účetní uzávěrka	1941	4
41	Účetní uzávěrka	1942	4

Název pomůcky: Archiv obce Nebřeziny
Časový rozsah fondu: 1890-1945 (1951)
Počet inventárních jednotek: 41
Počet evidenčních jednotek: 30 (23 knihy, 3 podací protokoly, 4 kartony)
Rozsah archiválií v bm: 0,80
Stav ke dni: 17. 10. 1995
Fond zpracoval: Karel Rom
Pomůcku sestavil: Karel Rom
Pomůcku schválil: Petr Hubka